

U 30/2005 vp

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Euroopan unionin yhteinen viisumitietojärjestelmä)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan yhteisöjen komission 28 päivänä joulukuuta 2004 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi viisumitietojärjestelmästä

(VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevasta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 20 päivänä lokakuuta 2005

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

Yksikön päällikkö Hilka Nenonen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Muistio
EURODOC

KOMISSION EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI VIISUMITIEDOTJÄRJESTELMÄSTÄ (VIS) JA LYHYTAIKAISTA OLESKELUA VARTEN MYÖNNETTÄVIÄ VIISUMEJA KOSKEVASTA JÄSENVALTIOIDEN VÄLISESTÄ TIETOJENVAIHDOSTA

1. Yleistä**1.1. Tietoja koskeva yhtenäinen lähestymistapa**

Eurooppa-neuvosto hyväksyi 5.11.2004 niin sanotun Haagin ohjelman vapauden, turvallisuuden ja oikeuden lujittamisesta Euroopan unionissa (Tampere II -ohjelma). Sen mukaan muuttoliikkeiden hallintaa, laittoman maahanmuuton torjunta mukaan luettuna, olisi vahvistettava luomalla turvatoimenpiteiden jatkumo, jossa viisumihakemusmenettelyt yhdistyvät tehokkaasti maahantulo- ja maastalähtömenettelyihin ulkorajojen ylittämisen yhteydessä. Tässä yhteydessä mainitaan myös kyseisten toimenpiteiden merkitys rikollisuuden, erityisesti terrorismin, ehkäisyssä ja torjunnassa. Näin ollen Haagin ohjelman mukaan Euroopan unionissa tarvitaan yhdenmukaista lähestymistapaa ja yhdenmukaistettuja ratkaisuja biometrisiin tunnistuksiin ja tietoihin.

1.2. Yhdenmukaisen lähestymistavan toteuttaminen viisumitietojen osalta

Tietoja koskevia yhdenmukaista lähestymistapaa ja yhdenmukaistettuja ratkaisuja on toteutettu jo ennen Haagin ohjelman hyväksymistä. Merkitykseltään keskeisenä toimenä on mainittava Euroopan unionin oikeus- ja sisäasioiden neuvoston 19.2.2004 hyväksymät päätelmät, joissa sovittiin uuden viisumitietojärjestelmän (Visa Information System, VIS) perustamisesta. VIS-järjestelmän tavoitteena onkin alusta asti ollut tukea unionin

vakauden ja turvallisuuden vahvistamiseen tähtääviä toimia. Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto teki 8.6.2004 päätöksen VIS-järjestelmän perustamisesta, jonka pohjalta järjestelmän kehittämisestä aiheutuvat kulut voidaan kattaa yhteisön budjetista.

Haagin ohjelman viisumipolitiikkaa koskevassa jaksossa korostetaan, että on tärkeää panna VIS-järjestelmä nopeasti täytäntöön siten, että muun muassa aakkosnumeeriset tiedot ja valokuvat sisällytetään järjestelmään vuoden 2006 loppuun mennessä ja biometriset tiedot vuoden 2007 loppuun mennessä. Haagin ohjelmassa mainitaan myös suunniteltuihin yhteisiin viisumikeskuksiin liittyvät VIS-järjestelmän kehittämisen mukanaan tuomat mahdolliset synergiaedut. Haagin ohjelmassa komissiota pyydetään antamaan viipymättä tarvittava lainsäädäntöehdotus, jotta VIS-järjestelmän täytäntöönpanoaikataulua voidaan noudattaa.

Euroopan unionin komissio ja neuvosto hyväksyivät 2.—3.6.2005 toimintaohjelman Haagin ohjelman toteuttamiseksi. Toimintaohjelma perustuu Eurooppa-neuvoston Haagin ohjelmassa esittämään pyyntöön valmisella vuonna 2005 toimintasuunnitelmalla, jossa tavoitteet ja painopisteet esitetään konkreettisina toimina. Toimintaohjelmaan sisältyy oma jaksonsa viisumipolitiikasta ja VIS-järjestelmän kehittämisestä. Siinä mainitaan VIS-järjestelmän tekninen toteuttaminen alfanumeeristen tietojen ja valokuvien käsittelemiseksi sekä biometrisiä tietoja koskevien toimintojen lisääminen VIS-järjestelmään. Toimintasuunnitelmassa molemmat edellä mainitut tehtäväkokonaisuudet ajoitetaan vuodelle 2006.

2. Komission ehdotus VIS-järjestelmän perustamisasetukseksi

Euroopan unionin komissio antoi vuoden 2004 lopussa Haagin ohjelmassa mainitun ehdotuksen VIS-järjestelmän perustamisasetukseksi (KOM2004 835 lopull.). Asetusehdotus perustuu Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 62 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii alakohtaan sekä 66 artiklaan. Asetuksen hyväksymisessä noudatetaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 251 artiklan mukaista yhteispäätösmenettelyä, johon osallistuvat Euroopan parlamentti ja neuvosto.

Euroopan unionin viisumityöryhmässä eräät jäsenvaltiot toivat esiin, että olisi tarkoituksenmukaista lisätä poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten oikeutta saada tietoja VIS-järjestelmästä. Tämän johdosta asia vietiin 24.2.2005 Euroopan unionin oikeus- ja sisäasioiden neuvoston käsiteltäväksi, joka päätti, että turvallisuusviranomaisten oikeus saada tietoja selvitetään omana kysymyksenään VIS-järjestelmän perustamisasetuksen käsittelyn jatkuessa samaan aikaan normaalisti. Myös turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion ratkaisemista koskevien neuvoston asetuksen (EY) N:o 343/2003 tarkoituksena varten tapahtuvan tietojenvaihdon toteuttaminen Iso-Britannian ja Irlannin osalta tullaan käsittelemään erillisinä kysymyksenä.

Komission ehdotuksen ensimmäisen, 3.5.2005 päättyneen, neuvostokäsittelyn kuluessa jäsenmaat ovat tehneet siihen paljon muutosehdotuksia. Viisumityöryhmässä on keskusteltu muun muassa VIS-järjestelmän pääasiallisen käyttötarkoituksen (artikla 13) ja tukitoimintojen (artiklat 16–17) suhteesta. Komissio on perustellut käyttöoikeuksien ja järjestelmään merkittävien tietojen suppeutta muun muassa tietosuojajäsenillä. Tietosuojakysymykset ovatkin olleet keskustelussa vahvasti esillä. Asetusehdotuksen kolmannen luvun osalta on myös kiinnitetty huomiota sekä oleskelulupa- että kansalaisuusasioita hoitavien viranomaisten tarpeeseen saada tietoja järjestelmästä. Lisäksi on keskusteltu siitä, pitäisikö Schengen-valtioille asettaa asetuksessa takaraja, jolloin VIS-järjestelmä on otettava kansallisesti käyttöön.

3. Asetuksen pääasiallinen sisältö

3.1. Asetuksen kohde

Asetusehdotuksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksessa määritellään VIS-järjestelmän tarkoitus ja toiminnot sekä järjestelmään liittyvät vastuualueet. Asetuksessa vahvistetaan edellytykset ja menettelyt, joita sovelletaan jäsenvaltioiden väliseen tietojenvaihtoon lyhytaikaista oleskelua koskevista viisumihakemuksista ja niihin liittyvistä päätöksistä, jotka voivat koskea myös viisumin mitätöimistä, peruuttamista tai pidentämistä. Asetusehdotuksen kyseisen kohdan mukaan VIS-järjestelmän tarkoituksena on helpottaa viisumihakemusten käsittelyä ja niihin liittyvää päätöksentekoa.

3.2. Asetuksen päämäärät

Asetusehdotuksen keskeisimmät tavoitteet on lueteltu 1 artiklan 2 kohdassa. VIS-järjestelmä on kyseisen kohdan johdantokappaleen mukaan tarkoitettu parantamaan yhteisen viisumipolitiikan hallinnointia, konsuliyhteistyötä ja keskusconsuliviranomaisten keskinäistä kuulemista helpottamalla jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa viisumihakemuksista ja niihin liittyvistä päätöksistä.

Edellä mainittuun VIS-järjestelmän tavoitteiden ydinsanaan liittyy joukko keskeisiä päämääriä, jotka on mainittu asetusehdotuksen 1 artiklan 2 kohdan kuusi kohtaa sisältävässä luettelossa. Siinä mainitaan jäsenvaltioiden sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien ehkäiseminen, viisumihakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittelemistä koskevien edellytysten ohittamisen estäminen, petostentorjunnan helpottaminen, ulkorajojen tarkastuspisteissä ja jäsenvaltioiden alueella tehtävien tarkastusten helpottaminen, laittomien maahanmuuttajien tunnistamisessa ja palauttamisessa avustaminen sekä asetuksen (EY) N:o 343/2003 soveltamisen helpottaminen.

Luettelossa mainitulla viisumihakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittelemistä koskevien edellytysten ohittamisella viitataan niin sanottuun *visa shopping* -ilmiöön, jolla tarkoitetaan yleisemmin

kin mahdollisimman edullisen viisumikohtelun etsimistä. Edellä mainittu neuvoston asetus (EY) N:o 343/2003 koskee turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion ratkaisemista.

3.3. Järjestelmän rakenne

Komissio vastaa 23 artiklan 1 kohdan mukaan keskusviisumitietojärjestelmän perustamisesta ja toiminnasta sekä keskusviisumitietojärjestelmän ja kansallisten käyttöliittymien välisestä tiedonsiirtoinfrastruktuurista. Näin ollen edellä mainituista toiminnoista aiheutuvat investointi- ja toimintakustannukset katetaan Euroopan yhteisöjen talousarviosta. VIS-järjestelmän keskusjärjestelmästä käytetään lyhennettä CS-VIS.

Jäsenvaltioiden vastuu järjestelmän rakentamisesta ja ylläpidosta määräytyy 24 artiklan mukaisesti. Keskusjärjestelmään liitettävät kansalliset järjestelmät ovat jäsenvaltioiden vastuulla. Kansallisella järjestelmällä tarkoitetaan VIS-järjestelmän kansallista osaa, josta käytetään lyhennettä NI-VIS. Artiklassa 24 mainitaan erikseen kolme jäsenvaltioiden vastuulle jäävää kokonaisuutta. Ensiksi mainitaan jäsenvaltioiden omien kansallisten järjestelmien organisointi, hallinnointi, toiminta ja ylläpito. Toiseksi mainitaan hallinnointi ja järjestelyt, jotka liittyvät toimivaltaisten kansallisten viranomaisten asianmukaisesti valtuutetun henkilöstön pääsyyn VIS-järjestelmään tämän asetuksen mukaisesti. Kolmantena jäsenvaltioiden vastuualueita koskevaan luetteloon sisältyvät niiden kustannusten kattaminen, jotka aiheutuvat kansallisista järjestelmistä ja niiden liittämisestä kansalliseen käyttöliittymään, sekä kansallisen käyttöliittymän ja kansallisen järjestelmän väliseen tiedonsiirtoinfrastruktuuriin liittyvät investoinnit ja toimintakustannukset.

Artikla 14 koskee VIS-järjestelmän käyttöä kuulemista ja asiakirjapyyntöjä varten. Sen säännökset mahdollistavat sen, että Schengenin yleissopimuksen 17 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen keskusviranomaisten konsultointia varten tarkoitetun Schengenin konsultointiverkosto VISION:in tekniset toiminnot sulautetaan VIS-järjestelmään.

3.4. Järjestelmän tietosisältö

VIS-järjestelmä tulee 3 artiklan mukaan sisältämään aakkosnumeerisia tietoja, digitalisoituja valokuvia, sormenjälkitietoja ja linkkejä toisiin hakemuksiin. Aakkosnumeerisilla tiedoilla tarkoitetaan tietoja hakijasta sekä haetuista, myönnettyistä, evätyistä, mitätöidyistä, peruutetuista tai pidennetyistä viisumeista.

VIS-järjestelmään otettavien sormenjälkien lukumäärä on järjestelmän käyttöönoton teknisen valmistelun yhteydessä vahvistettu kymmeneksi. Samoin on päästy yhteisymmärrykseen siitä, että velvollisuudesta luovuttaa sormenjälkitiedot tulee olla mahdollisimman vähän poikkeuksia. Työ lapsia ja niitä henkilöitä, jotka eivät vammaa takia voi luovuttaa sormenjälkitietoja, koskevien poikkeusten määrittelemiseksi on parhaillaan käynnissä. Teknisistä yksityiskohdista ja niihin liittyvistä poikkeuksista tulee tarkempia määräyksiä Schengen-maiden yhteiseen konsuliohjeistoon diplomaatti- ja konsuliedustustoille.

3.5. Järjestelmän käyttöönotto

VIS-järjestelmän keskustason käyttöönotto tapahtuisi asetusehdotuksen 36 artiklan 1 kohdan mukaisesti kaksivaiheisesti siten, että ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan aakkosnumeeristen tietojen ja digitalisoitujen valokuvien käsittelyyn tarvittavat toiminnot 31.12.2006 mennessä. Toisessa vaiheessa toteutettaisiin biometristen sormenjälkitietojen käsittelyyn tarvittavat toiminnot. Tämä tapahtuisi 31.12.2007 mennessä. Euroopan unionin oikeus- ja sisäasioiden neuvosto antoi kuitenkin 24.2.2005 VIS-järjestelmää koskevat uudet päätelmät, joiden mukaan keskustason käyttöönotto tapahtuisi yksivaiheisesti vuoden 2006 kuluessa.

Kansallisesti VIS-järjestelmän käyttöönoton ensimmäisenä askeleena tulee olemaan kansallisen järjestelmän (NI-VIS) kytkeminen keskusjärjestelmään. Tämän jälkeen aloitetaan edustustojen ja rajatarkastuspisteiden liittäminen järjestelmään. Komissio suosittelee, että edustustojen liittämisen tulisi tapahtua vaiheittaisesti. Komission mukaan voitaisiin menetellä esimerkiksi siten, että kaikki

järjestelmään kuuluvat valtiot liittäisivät edustustonsa järjestelmään samanaikaisesti samoilla alueilla. Tämä on suositeltavaa *visa shopping* -ilmiön (mahdollisimman edullisen viisumikohtelun etsiminen) välttämiseksi ottaen huomioon, että biometristen tunnisteiden käyttöönotto on tärkeä osa VIS-järjestelmän olemusta. Komissio on painottanut myös sitä, että VIS tulee ottaa käyttöön kaikilla rajanylityspaikoilla. Tämän tulisi tapahtua viimeistään ennen sitä ajankohtaa, jolloin jäsenvaltio on saanut järjestelmän käyttöön kaikissa järjestelmään liitettävissä edustustoissaan.

Asetusehdotuksen 38 artiklan mukaan komissio määrää VIS-järjestelmän (keskusjärjestelmän yhteydet kansallisiin liittymiin) käyttöönottopäivän, kun 36 artiklan 1 kohdassa mainittu keskusjärjestelmän ensimmäinen kehitysvaihe saadaan valmiiksi ja vähintään viisi Schengen-valtiota on ilmoittanut, että niiden kansalliset liittymät ovat valmiita siirtämään tietoa keskusjärjestelmään. Asetusehdotuksessa ei ole määritelty takarajaa sille, milloin kaikkien jäsenvaltioiden on viimeistään otettava VIS käyttöön.

Komissio on katsonut, että VIS-järjestelmän tehokas käyttöönotto edellyttää myös tiettyjä liitännäistoimenpiteitä. Ensinnäkin komissio aikoo antaa vuoden 2005 kolmannella vuosineljänneksellä ehdotuksen, joka koskee biometristen tunnisteiden käyttöönottoon liittyviä käytännön standardeja ja menettelyitä. Komissio on niin ikään luvannut antaa ehdotuksen Schengen-valtioiden yhteisistä viisumihakemusten vastaanotto-keskuksista vuoden 2005 loppuun mennessä. Kyseisten keskusten käyttöönotto on kirjattu myös Haagin ohjelmaan.

3.6. Järjestelmän käyttötarkoitus

Asetusehdotuksessa ovat keskeisessä asemassa järjestelmän käyttötarkoitusta koskevat säännökset. Järjestelmän käyttöön viisumihakemusten ja niiden perusteella tehtyjen päätösten käsittelyssä viitataan 13 artiklan 1 kohdassa. Tämän lisäksi artikloihin 14 ja 15 on otettu säädökset järjestelmään tallennettujen tietojen käyttämisestä viisumihakemusten käsittelyn kuluessa tehtävään Schengen-valtioiden väliseen kuulemiseen ja asiakirja-

pyyntöihin sekä raporttien ja tilastojen laatimiseen.

Asetusehdotuksen kolmanteen lukuun sisältyvät säännökset, jotka koskevat muiden viranomaisten oikeutta käyttää tietoja. Lähimmin VIS-järjestelmän toisessa luvussa määriteltyyn "peruskäyttöön" liittyy 16 artiklan säännös, joka mahdollistaisi järjestelmän tietojen käytön viisumien tarkistamiseen ulkorajoilla ja jäsenvaltioiden alueella. Tietojen käytöstä laittomien maahanmuuttajien tunnistamista ja palauttamista varten säädettäisiin 17 artiklassa. Tietojen käytöstä turvapaikkahakemuksen käsittelyvastuun määrittämiseen neuvoston asetuksen (EY) N:o 343/2003 mukaisesti säädettäisiin artiklassa 18. Tähän liittyen artiklassa 19 säädettäisiin tietojen käytöstä turvapaikkahakemuksen käsittelyyn.

Järjestelmän käyttötarkoituksen ja tietojen luovutuksen osalta asetusehdotuksessa on nimetty ne viranomaiset, joilla on oikeus käyttää järjestelmää tai saada sen tietoja. Asetusehdotuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan pääsy järjestelmään 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen tallentamista, muuttamista tai poistamista varten on ainoastaan viisumiviranomaisten asianmukaisesti valtuuttamalla henkilöstöllä. Asetusehdotuksen 2 artiklan 3 alakohdan mukaan viisumiviranomaisilla tarkoitetaan kunkin jäsenvaltion viranomaisia, jotka ovat vastuussa viisumihakemusten käsittelystä ja niihin liittyvien päätösten tekemisestä tai viisumien mitätöimisestä, peruuttamisesta tai pidentämisestä. Muita esimerkkejä nimetyistä viranomaisista ovat ulkorajoilla ja jäsenvaltion alueella suoritettavista tarkastuksista vastaavat toimivaltaiset viranomaiset (16 artikla), toimivaltaiset maahantuloviranomaiset (17 artikla), toimivaltaiset turvapaikkaviranomaiset (18 ja 19 artiklat).

On huomattava, että käytännössä sama viranomainen voi asetusehdotuksen mukaisesti toimia kahdessa eri tehtävässä. Tämä johtuu siitä, että oikeus käyttää järjestelmää ja saada tietoja määräytyy tehtäväkohtaisesti. Näin ollen esimerkiksi rajaviranomainen toimii rajalla myönnettävien viisumien osalta viisumiviranomaisena ja rajatarkastusten osalta ulkorajoilla suoritettavista tarkastuksista vastaavana viranomaisena.

3.7. Tiivistetty artiklakohtainen sisältö

Asetusehdotuksen ensimmäiseen lukuun sisältyy yleisiä säännöksiä, joissa määritellään asetuksen aihe ja viisumitietojärjestelmän tarkoitus, määritelmät, tietoluokat ja viisumitietojärjestelmän käyttöä koskevat yleiset säännöt. Artiklassa 1 säädettäisiin asetuksen kohteesta ja soveltamisalasta. Artiklassa 2 on luettelo käytettyjen käsitteiden määrittämisestä. Artiklassa 3 säädettäisiin VIS-järjestelmään tallennettavien tietoluokista. Artiklassa 4 säädettäisiin pääsystä järjestelmään tietojen tallentamista, muuttamista, poistamista ja hakemista varten.

Toisessa luvussa täsmennetään viisumiviranomaisten velvoitteet ja menettelyt, jotka liittyvät tietojen tallentamiseen ja käyttöön. Artiklassa 5 säädettäisiin viisumihakemuksista saatavien tietojen tallentamiseen liittyvistä menettelyistä. Artikla 6 koskee viisumihakemuksen tekemisen yhteydessä tallennettavia tietoja. Artiklassa 7 säädettäisiin keskusviranomaisten välistä kuulemistä varten tallennettavista lisätiedoista. Artikla 8 koskee lisätietoja, jotka tallennetaan, jos viisumi myönnetään. Artiklassa 9 säädettäisiin lisätiedoista, jotka tallennetaan, jos viisumihakemusta ei oteta käsiteltäväksi. Artikla 10 koskee lisätietoja, jotka tallennetaan, jos tehdään kielteinen viisumipäätös. Artiklassa 11 säädettäisiin lisätiedoista, jotka tallennetaan, jos viisumi mitätöidään tai peruutetaan. Artikla 12 koskee lisätietoja, jotka tallennetaan, jos viisumin voimassaoloaikaa jatketaan. Artiklassa 13 säädettäisiin viisumitietojärjestelmän käytöstä hakemusten käsittelyssä. Artikla 14 koskee järjestelmän käyttöä kuulemista ja asiakirjapyyntöjä varten. Sen perusteella Schengenin yleissopimuksen 17 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen keskusviranomaisten konsultointia varten tarkoitettun Schengenin konsultointiverkosto VISION:in tekniset toiminnot voidaan sulauttaa VIS-järjestelmään. Artiklassa 15 säädettäisiin järjestelmän tietojen käytöstä raporttien ja tilastojen laatimista varten.

Kolmannessa luvussa täsmennetään edellytykset ja menettelyt, joiden perusteella muut viranomaiset voivat käyttää tietoja VIS-järjestelmän eri käyttötarkoituksia varten. Kutakin erityistä käyttötarkoitusta varten

määritellään erikseen ne viranomaiset, joilla on pääsy järjestelmään. Artikla 16 koskee tietojen käyttöä viisumien tarkistamista varten. Artiklassa 17 säädettäisiin tietojen käytöstä laittomien maahanmuuttajien tunnistamista ja palauttamista varten. Artikla 18 koskee tietojen käyttöä turvapaikkahakemuksen käsittelyvastuun määrittämistä varten. Artiklassa 19 säädettäisiin tietojen käytöstä turvapaikkahakemuksen käsittelyä varten.

Neljänteen lukuun esitetään otettavaksi säännökset VIS-järjestelmän tietojen säilyttämisestä ja muuttamisesta. Artikla 20 koskee tietojen säilyttämistä. Artiklassa 21 olisi säännökset järjestelmään tallennettujen tietojen muuttamisesta. Artikla 22 koskee järjestelmään tallennettujen tietojen poistamista ennen 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun ajanjakson päättymistä.

Viides luku koskee VIS-järjestelmän toimintaa ja vastuualueita. Artikla 23 käsittelee VIS-järjestelmän operatiivista hallintoa. Artiklassa 24 säädettäisiin VIS-järjestelmän suhteesta kansallisiin tietojärjestelmiin. Vastuu tietojen käytöstä määräytyisi 25 artiklan mukaisesti. Artiklassa 26 säädetään tietoturvallisuudesta. Artikla 27 koskee vahingonkorvausvastuun määräytymistä. Tietojenkäsittelytapauksien kirjaamisesta säädettäisiin 28 artiklassa. Artiklassa 29 säädettäisiin tietosuojamääräysten rikkomista koskevasta seuraamusjärjestelmästä.

Kuudes luku käsittelee tietosuojaa koskevia oikeuksia ja niiden valvontaa. Ehdotettu asetetus kuuluu kokonaisuudessaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun direktiivin 95/46/EY ja yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun asetuksen (EY) N:o 45/2001 soveltamisalaan. Kuudennessa luvussa kuitenkin tarkennetaan sääntelyä rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen sekä kansallisten valvontaviranomaisten ja yhteisen valvontaviranomaisen tehtävien osalta. Artikla 30 koskee viisumihakijoille ja kutsujille annettavaa VIS-järjestelmää ja tutustumisoikeutta itseään koskeviin tietoihin koskevaa tietoa. Artikla 31 käsittelee oikeutta tutustua tietoihin, oikaista niitä ja poistaa ne. Artiklassa 32 säädettäisiin tietosuojaa koske-

vien oikeuksien varmistamista koskevaa yhteistyötä. Artiklassa 33 säädettäisiin tietosuojaa koskevasta oikeudesta nostaa kanne tai tehdä kantelu kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Artikla 34 koskee henkilötietojen tämän asetuksen mukaisesta käsittelyä valvovia kansallisia viranomaisia. Artiklassa 35 säädettäisiin Euroopan tietosuojavaltuutetun toiminnasta komission toimintaa VIS-järjestelmän osalta valvovana riippumattomana viranomaisena.

Seitsemäs ja viimeinen luku sisältää asetusehdotuksen loppusäännökset. Artikla 36 koskee VIS-järjestelmän täytäntöönpanoa. Artiklassa 37 säädettäisiin tietojensiirron aloittaminen keskusviisumitietojärjestelmään kansallisen käyttöliittymän välityksellä. Artikla 38 käsittelee VIS-järjestelmän käyttöönottoa, jonka päivämäärää koskevan ilmoituksen komissio julkaisee Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Artikla 39 koskee niin sanottua komitologiaa. Sen mukaisesti komissiota avustaa järjestelmän teknisen toiminnan osalta asetuksen (EY) N:o 2424/2001 5 artiklan 1 kohdalla perustettu komitea. Artikla 40 koskee VIS-järjestelmän toiminnan seuranta- ja arviointia. Artiklassa 41 säädettäisiin tämän asetuksen voimaantuloa ja soveltamisen aloittamisesta.

Asetusehdotuksen tässä kirjelmässä selostettua pääasiallista sisältöä yksityiskohtaisemmat artiklakohtaiset perustelut sisältyvät komission säädösehdoituksen liitteeseen, jota ei ole käännetty suomeksi tai ruotsiksi. Asetusehdotus on tämän kirjelmän liitteenä.

4. Vaikutukset Suomen lainsäädäntöön

Ehdotetulla asetuksella ei ole välittömiä vaikutuksia Suomen kansalliseen lainsäädäntöön.

Asetusehdotuksen 24 artiklan 1 kohdan mukaan VIS-järjestelmä liitetään kunkin jäsenvaltion kansalliseen järjestelmään niin sanotun kansallisen käyttöliittymän välityksellä. Edellä mainittu kansallinen järjestelmä on Suomessa ulkomaalaisrekisteriin kuuluva viisumiasioden osarekisteri. Henkilötietojen keräämisestä ja tallettamisesta ulkomaalaisrekisteriin sekä siihen talletettujen tietojen

käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (19.12.1997/1270).

Asetusehdotuksen 24 artiklan 4 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio on vastuussa kansallisen järjestelmän kehittämisestä ja/tai sen mukauttamisesta VIS-järjestelmään. Suomen osalta VIS-järjestelmän käyttöönotto vaatii ulkomaalaisrekisterin viisumiasioden osarekisterin luonteeltaan teknistä mukauttamista. Tässä yhteydessä viisumiasioden osarekisterin tietosisältö pysyy muuttumattomana, koska VIS-järjestelmän tietoja ei siirretä tai kopioida viisumiasioden osarekisteriin. Tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että viisumiasioden osarekisteriin ei tule tietoja toisten jäsenvaltioiden käsittelemistä viisumihakemuksista. Tietosisällöltään muuttumattomana säilyvään viisumiasioden osarekisteriin ei myöskään tallenneta VIS-järjestelmään otettuja sormenjälkiä ja muita biometrisiä tunnisteita. Edellä selostetun mukaisesti ehdotettu asetus ei aiheuta tarvetta muuttaa ulkomaalaisrekisteristä annetun lain säännöksiä.

VIS-järjestelmän sisältämien henkilötietojen osalta on huomattava, että ehdotettu asetus kuuluu kokonaisuudessaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun direktiivin 95/46/EY ja yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun asetuksen (EY) N:o 45/2001 soveltamisalaan. Tämän lisäksi asetusehdotuksen kuudennessa luvussa tarkennetaan sääntelyä rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen sekä kansallisten valvontaviranomaisten ja yhteisen valvontaviranomaisen tehtävien osalta. Näin taataan se, että VIS-järjestelmässä olevien henkilötietojen käyttö ja vaihto jäsenmaiden välillä on sopusoinnussa perusoikeuksien ja henkilötietojen käsittelyä koskevien periaatteiden kanssa.

5. Taloudelliset vaikutukset

VIS-järjestelmän kehittämisestä Euroopan unionille aiheutuvien kulujen kattaminen yhteisön budjetista tuli mahdolliseksi oikeus- ja sisäasioiden neuvoston 8.6.2004 tekemän järjestelmän perustamispäätöksen nojalla. Kes-

kusjärjestelmän rakentamisen on arvioitu aiheuttavan yhteisön talousarvioon 30 miljoonan euron menoeran vuosina 2004—2006. Tämän jälkeen keskusjärjestelmän ylläpidon on arvioitu maksavan yhteisölle 8 miljoonaa euroa vuodessa.

VIS-järjestelmään liittyvä biometrinen tunnistamisen käyttöön otto vaatii kaikilta Schengen-valtioilta taloudellisia panostuksia. Hankkeen aiheuttamien taloudellisten kustannusten arvioiminen on vaativa tehtävä. VIS-järjestelmän käyttöönoton arvioidaan aiheuttavan Suomelle vuosina 2004—2006 noin kolmen miljoonan euron kustannukset, jotka koostuvat kansallisen järjestelmän sekä sen ja keskusjärjestelmän välisen kansallisen liittymän kehittämisestä. Suomi on VIS-järjestelmän käyttöönottoa ajatellen hyvässä asemassa eräisiin muihin Schengen-valtioihin verrattuna, koska täällä on jo käytössä toimiva ja nykyaikainen kansallinen atk-pohjainen viisumijärjestelmä. Tämän lisäksi kuluja aiheutuu Suomelle digitaalisten sormenjälkien tallentamiseen vaadittavien laitteiden hankkimisesta. Nämä aiheuttavat noin kolmen miljoonan euron kustannukset.

6. Valtioneuvoston kanta

Tämän asetusehdotuksen sujuva ja nopea käsittely on Suomenkin kannalta tärkeää. Tämä johtuu muun muassa siitä, että VIS-järjestelmä tulee tehostamaan osaltaan maa-

hantuloasioiden hoitamista koko Euroopasta parantamalla viisumihakemuksia ja niiden käsittelyä koskevaa tietojenvaihtoa sekä vahvistamalla paikallista konsuliyhteistyötä. VIS-järjestelmä tehostaa myös huomattavasti asetukseen (EY) N:o 343/2003 perustuvaa menettelyä turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion selvittämiseksi. Järjestelmä edistää viisumivielvöllisten henkilöiden liikkumista kehittämällä viisumien myöntämisen ja tarkastusmenettelyitä. Hyvinä esimerkkeinä voidaan mainita paljon matkustavan niin sanotun bona fide -henkilön uutta matkaa varten hakeman viisumin myöntämisen helpottuminen sekä muodollisuuksien yksinkertaistuminen, kun henkilö on hukannut viisumitarralla varustetun matkustusasiakirjansa.

VIS-järjestelmän tulee toimia siten, että perus- ja ihmisoikeuksien suoja ei vaarannu. Näin ollen on erityisen tärkeää, että henkilötietojen käytön osalta noudatetaan Euroopan unionin ja Suomen lainsäädännön asettamia vaatimuksia.

VIS-järjestelmän suunnittelu on ollut suuri haaste Euroopan unionin komissiolle. Järjestelmän suunnittelun kansallinen osuus ja käyttöönotto tarjoavat vielä suuremman haasteen kaikille Schengen-valtioille. Suomi pitää tärkeänä, että unionin vakauden ja turvallisuuden vahvistamisen kannalta merkittävän VIS-järjestelmän käyttöönotto ei saa viivästyä suunnitellusta aikataulusta.